

Predicting the Resilience of Students during the Corona Pandemic based on the Components of Spiritual and Social Intelligence

Ebrahim Solimany¹ , Shadi Pakandish² , Azam Mohammadifakhr³ ,
 Mojtaba Salmabadi^{4, 5*}

- 1- Department of Educational Sciences, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Payame Noor University, Bushehr, Iran.
 2- Department of Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Kish International Branch, Islamic Azad University, Kish, Iran.
 3- Department of Counseling, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Payame Noor University, Qazvin, Iran.
 4- Department of Educational Sciences, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran.
 5- Department of Counseling, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.
 *Correspondence should be addressed to Dr. Mojtaba Salmabadi; Email: salmabady68.counseling@gmail.com

Article Info

Received: May 6, 2021
 Received in revised form:
 Jun 2, 2021
 Accepted: Jul 7, 2021
 Available Online: Sep 23, 2022

Keywords:

Intelligence
 Resilience
 Social
 Spiritual
 Students

<https://doi.org/10.22037/jrrh.v8i-.34794>

Abstract

Background and Objective: One of the ways to deal with various disasters such as the coronavirus is to increase resilience. Therefore, the aim of the present study was to predict the resilience of students during the corona pandemic based on the components of spiritual and social intelligence.

Methods: The present study was a correlational study. The statistical population of the study included all male students of Farhangian University of Shahid Bahonar Campus in Birjand in the academic year 2020-2021, out of whom 260 students were selected by convenience sampling method to participate in the research online. They answered the King's Spiritual Intelligence Questionnaire, Silura et al.'s Social Intelligence Questionnaire and Connor and Davidson's Resilience Questionnaire. Pearson correlation test and multiple regression were used to analyze the data. In this study, all ethical considerations were observed and no conflict of interest was reported by the authors.

Results: The results showed that there was a direct and significant relationship between spiritual intelligence ($r=0.572$) and social intelligence ($r=0.633$) with resilience ($P<0.01$). Also, the results showed that the components of spiritual intelligence including critical existential thinking ($P<0.01$, $\beta=0.209$), presenting personal meaning ($P<0.01$, $\beta=0.260$), transcendent awareness ($P<0.01$, $\beta=0.319$) and development of state of consciousness ($P<0.05$, $\beta=0.108$) and the components of social intelligence including social information processing ($P<0.01$, $\beta=0.353$), social awareness ($P<0.01$, $\beta=0.259$) and social skills ($B<0.205$, $P<0.01$) positively predicted resilience.

Conclusion: According to the results, creating and developing programs to strengthen spiritual and social intelligence to increase the level of resilience of students is recommended.

Please cite this article as: Solimany E, Pakandish Sh, Mohammadifakhr A, Salmabadi M. Predicting the Resilience of Students during the Corona Pandemic based on the Components of Spiritual and Social Intelligence. Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat. 2022;8(Supplement): 10-22. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v8i-.34794>

Summary

Background and Objective

The global spread of coronavirus as an epidemic has caused more panic (1) and more negative

emotions (stress, anxiety, depression and anger) among the public (2). In order to improve the psychological state resulting from coronavirus disease outbreak, beneficial psychological variables such as resilience and spiritual intelligence can play an adaptive role (3), because

resilience in individuals can be one of the effective variables in reducing stress and anxiety caused by the Covid-19 crisis (4). Spiritual intelligence also creates meaning and purpose for life, and people with this characteristic cope better with situations in times of crisis, because they experience less psychological distress by having hope in God (5). Studies show a positive relationship between all components of spiritual intelligence and resilience (6-8). On the other hand, individuals do not act in the same way in social situations due to individual differences, and these individual differences refer to social intelligence in the psychological literature (9). Research has pointed to the role of social intelligence in predicting psychological well-being (10) and resilience (11). In the current high-risk situation of Covid-19, it is necessary to identify people prone to psychological disorders, especially students, who are considered as the future builders of the country and also the role of protective factors, including resilience, in improving the psychological condition to maintain their health with appropriate psychological strategies. Therefore, the present study was conducted to predict students' resilience based on the components of spiritual and social intelligence during the Covid-19 epidemic.

Methods

Compliance with ethical guidelines: In this study, all related ethical principles were observed, including the confidentiality of the questionnaires, obtaining informed consent of the participants, and leaving them free to withdraw from the study.

The present study was descriptive-correlational. The statistical population included all male students of Farhangian University of Shahid Bahonar Campus in Birjand in the academic year 2020-2021 (no=800 people). According to Krejcie and Morgan's table, 260 people who were available to participate in the research were selected by convenience sampling method and participated in the research online. Inclusion criteria included informed consent to participate in the study, age limit of 19 to 22 years and willingness to participate in the study, and the exclusion criteria included dissatisfaction and incompleteness of the questionnaire. They completed King's Spiritual Intelligence Questionnaire, Silora et al.'s Social Intelligence Questionnaire, and Connor and Davidson's Resilience Questionnaire. Pearson correlation test and multiple regression were used to analyze the data.

Results

The results showed a direct and significant relationship between spiritual intelligence ($r=0.572$) and social intelligence ($r=0.633$) with resilience ($P<0.01$). Also, the results showed that the components of spiritual intelligence including critical existential thinking ($P<0.01$, $\beta=0.209$), personal meaning presentation ($P<0.01$, $\beta=0.260$), transcendent consciousness ($P<0.01$, $\beta=0.319$) and development of consciousness ($P<0.05$, $\beta=0.108$) and the components of social intelligence including social information processing ($P<0.01$, $\beta=0.353$), social awareness ($P<0.01$, $\beta=0.259$) and social skills ($P<0.01$, $\beta=0.205$) positively predict resilience.

Conclusion

The first finding of the study showed that the relationship between spiritual intelligence and its components with resilience was positive and significant. The components of spiritual intelligence, including critical existential thinking, personal meaning presentation, transcendent awareness, and development of the consciousness also positively predict 45.1% of the variance in resilience. This finding is consistent with the results of previous studies in this field (6-8). In explaining the above finding, it can be stated that people with spiritual intelligence go through a process one of the main aspects of which is the correct knowledge of God and having a purpose and meaning in life; having meaning and purpose in life is a prelude on resilience and adapting to problems (5); therefore, they show more endurance and resilience.

Another finding showed that the relationship between social intelligence and its components with resilience was positive and significant. The components of social intelligence including social information processing, social awareness and social skills also predict 40.5% of the variance in resilience. The obtained result is consistent with the results of previous studies (10, 11). In explaining the obtained result, it can be stated that people with social intelligence abilities have high self-esteem, communicate easily with others, have a better and appropriate relationship with those around them, and have high levels of social ability to face life problems, because people with social intelligence abilities are more likely to seek the support of others and are successful in this respect, which can help in adapting to stressful situations (12) and increase the individuals' level of stress tolerance and resilience.

One of the strengths of this study is the study of the relationship between variables in specific

contexts. The relationship response of variables in critical situations such as the Covid-19 epidemic gives the use of the proposed variables a determining direction and assigns a specific task to health planners regarding prevention and treatment. Another strength of the research is the study of spiritual intelligence in special and critical situations of Covid-19. The results of most studies point to the effect and role of spiritual intelligence and other variables related to spirituality on general health and specific human health in all dimensions, but few have examined their role on humans in specific circumstances; And still in the studies, the role of components such as spiritual intelligence, spirituality, etc. in very critical situations such as the Covid-19 has not been sufficiently studied.

Acknowledgements

The authors would like to thank all the students who helped in completing the questionnaires.

Ethical considerations

According to the authors, this study has been approved by the Research Ethics Committee of Birjand University of Medical Sciences under the ethics code number [IR.BUMS.REC.1399.429](https://doi.org/10.21860/IR.BUMS.REC.1399.429).

Funding

According to the authors, the present study did not receive any specific financial support from any particular organization, and it was done with the spiritual support of Farhangian University.

Conflict of interest

The authors stated that there was no conflict of interest in this study.

Authors' contribution

Writing the main text of the article: first author; statistical analysis: second author; Writing discussion and conclusion: third author; the corresponding author of the article and scientific edition: fourth author.

References

1. Zhou P, Yang X-L, Wang X-G, Hu B, Zhang L, Zhang W, et al. A pneumonia outbreak associated with a new coronavirus of probable bat origin. *nature*. 2020;579(7798):270-3.
2. Gritsenko V, Skugarevsky O, Konstantinov V, Khamenka N, Marinova T, Reznik A, et al. COVID 19 fear, stress, anxiety, and substance use among Russian and Belarusian university students. *International Journal of Mental Health and Addiction*. 2021; 19(6): 2362-8.
3. Polizzi C, Lynn SJ, Perry A. Stress and coping in the time of COVID-19: Pathways to resilience and recovery. *Clinical Neuropsychiatry*. 2020;17(2):59-62.
4. Lupe SE, Keefer L, Szigethy E. Gaining resilience and reducing stress in the age of COVID-19. *Current opinion in gastroenterology*. 2020;36(4):295-303.
5. Sim TN, Loh BS. Attachment to God: Measurement and dynamics. *Journal of Social and Personal relationships*. 2003;20(3):373-89.
6. Marashi SA, Mirzaei F, Mehrabian T. The Relationship of Spiritual Intelligence and Problem-solving Styles with Resiliency among University Students. *Ravanshenasi Va Din*. 2017;10(3):137-46. (Full Text in Persian)
7. Hamid N, Keikhosravani M, Babamiri M, Dehghani M. The relationship between mental health, spiritual intelligence with resiliency in student of Kermanshah University of Medical Sciences. *Jentashapir Journal of Cellular and Molecular Biology*. 2012;3(12):331-8. (Full Text in Persian)
8. Seddighi Arfaei F, Yazdkhasty A, Nadi Ravandi M. Resiliency Rate Predictability Based on Spiritual Intelligence among Students and Religion Researchers. *Iranian Journal of Culture in the Islamic University*. 2014;4(12):353-72. (Full Text in Persian)
9. Riggio R. What is social intelligence? Why does it matter. *Psychology Today* June. 2014; 3:2014.
10. Rajabi S, Valadbeigi P. Predicting psychological well-being on the basis of spiritual, emotional and social intelligences in iranian's college students. *Frooyesh*. 2016;5(1):199-216. (Full Text in Persian)
11. Narimani M, Ghaffari M. The role of moral and social intelligence in predicting resiliency and quality of life in parents of children with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*. 2016;5(2):106-28. (Full Text in Persian)
12. Harriott SA. *The Relationship Between Emotional & Social Intelligence and Conflict Management Behavior in Leadership*. 2014.

تأثير الذكاء الروحي والإجتماعي على الصمود النفسي للطلاب في الظروف الإجتماعية التي فرضتها جائحة كوفيد ١٩

ابراهيم سليمان^١، شادي باك انديش^٢، أعظم محمدي فخر^٣، مجتبي سلم آبادي^٤ و^٥id

- ١- قسم العلوم التربوية، كلية علم النفس والعلوم التربوية، جامعة بيام نور، بوشهر، ايران.
 - ٢- قسم علم النفس، كلية علم النفس والعلوم التربوية، فرع كيش الدولية، جامعة آزاد الإسلامية، كيش، ايران.
 - ٣- قسم الإستشارة، كلية علم النفس والعلوم التربوية، جامعة بيام نور، قزوین، ايران.
 - ٤- قسم العلوم التربوية، كلية علم النفس والعلوم التربوية، جامعة المعلمين، طهران، ايران.
 - ٥- قسم الإستشارة، كلية علم النفس والعلوم التربوية، جامعة العلامة الطباطبائي، طهران، ايران.
- * المراسلات الموجهة إلى الدكتور مجتبي سلم آبادي؛ البريد الإلكتروني: salmabady68.counseling@gmail.com

الملخص

معلومات المادة

خلفية البحث وأهدافه: يعتبر عنصر الصمود النفسي والتأقلم مع الظروف القاهرة من أهم السبل للتغلب على المشاكل والتحديات الإجتماعية والفردية. فإنتظافاً من هذه القناعة، تحاول هذه الدراسة أن تلقي الضوء على درجة صمود طلاب الجامعة في الظروف التي فرضتها جائحة كوفيد ١٩ وما تبعها من تحديات ومشاكل على المستوى النفسي والروحي، بالنظر إلى عامل الذكاء الروحي والإجتماعي.

الوصول: ٢٣ رمضان ١٤٤٢
وصول النص النهائي: ٢١ شوال ١٤٤٢
القبول: ٢٦ ذي القعدة ١٤٤٢
النشر الإلكتروني: ٢٦ صفر ١٤٤٤

الكلمات الرئيسية:

الذكاء الإجتماعي
الذكاء الروحي
الصمود النفسي
الطلاب

منهجية البحث: يعتمد هذا البحث على منهجية الارتباطية. وتشمل الجمعية الإحصائية جميع الطلاب الذكور في كلية باهر لإعداد المعلمين في مدينة بيرجند في سنة ٢٠٢١-٢٠٢٠ الدراسية. وقد تم اختيار ٢٦٠ طالباً عبر منهجية أخذ العينات الملائمة (Convenience Sampling) ومشاركتهم عبر الإنترنت. وقد أجاب الطلاب المشاركون على استبيان كينغ للذكاء الروحي، والذكاء الإجتماعي لدى سيلورا ومقياس كونور ديفيدسون للصمود النفسي. اما تحليل المعطيات فقد كان عبر منهجية بيرسون وقرسون الارتباطية متعددة الأغراض. يُذكر أنه تمت مراعاة جميع الموارد الأخلاقية في هذا البحث وإضافة إلى ذلك فإن مؤلفي البحث لم يشيروا إلى أي تضارب في المصالح.

المعطيات: أشارت المعطيات الى أنّ هناك علاقة مباشرة وذات مغزى بين الذكاء الروحي ($r=0.572$) والذكاء الإجتماعي ($r=0.633$) ودرجة الصمود النفسي لدى الطلاب ($P<0.01$). علاوة على ذلك فإنّ مكونات مثل الذكاء الروحي الذي يحتوي على التفكير الوجودي/ النقدي ($\beta=0.209$ و $P<0.01$)، وتنمية معنى الهوية الفردية ($\beta=0.260$ و $P<0.01$)، والوعي العميق ($\beta=0.319$ و $P<0.01$) وتنمية حالات الوعي والإدراك ($\beta=0.108$ و $P<0.01$) وأيضاً عنصر الذكاء الإجتماعي، كتحليل المعطيات والمعلومات الإجتماعية ($\beta=0.353$ و $P<0.01$)، والوعي الإجتماعي ($P<0.01$) و ($\beta=0.259$) والمهارات الإجتماعية ($\beta=0.205$ و $P<0.01$)، كلها كانت لها تأثير إيجابي في الصمود النفسي المتوقع في الظروف القاهرة والتحديات المترتبة عليها.

الاستنتاج: أثبتت الدراسة أنّ تحيئة الظروف المواتية وإعداد برامج لتنمية الذات والمهارات الفردية، في سبيل تعزيز وتنمية الذكاء الروحي والإجتماعي، من شأنها أن ترتقي بمستوى الصمود النفسي لدى الطلاب في الظروف التي فرضتها الجائحة والظروف المشابهة.

يتم استناد المقالة على الترتيب التالي:

Solimany E, Pakandish Sh, Mohammadifakhr A, Salmabadi M. Predicting the Resilience of Students during the Corona Pandemic based on the Components of Spiritual and Social Intelligence. Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat. 2022;8(Supplement): 10-22. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v8i-.34794>

پیش‌بینی تاب‌آوری دانشجویان در ایام کرونا بر اساس مؤلفه‌های هوش معنوی و اجتماعی

ابراهیم سلیمانی^۱، شادی پاک‌اندیش^۲، اعظم محمدی فخر^۳، مجتبی سلم‌آبادی^۴ و *^۵

۱- گروه علوم تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، بوشهر، ایران.
 ۲- گروه روان‌شناسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، واحد بین‌المللی کیش، دانشگاه آزاد اسلامی، کیش، ایران.
 ۳- گروه مشاوره، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، قزوین، ایران.
 ۴- گروه علوم تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.
 ۵- گروه مشاوره، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.
 *مکاتبات خطاب به دکتر مجتبی سلم‌آبادی؛ رایانامه: salmabady68.counseling@gmail.com

اطلاعات مقاله

دریافت: ۱۶ اردیبهشت ۱۴۰۰

دریافت متن نهایی: ۱۲ خرداد ۱۴۰۰

پذیرش: ۱۶ تیر ۱۴۰۰

نشر الکترونیکی: ۱ مهر ۱۴۰۱

چکیده

سابقه و هدف: یکی از راه‌های مواجهه با بلایای مختلف مانند ویروس کرونا افزایش تاب‌آوری است؛ از این‌رو هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی تاب‌آوری دانشجویان در ایام کرونا بر اساس مؤلفه‌های هوش معنوی و اجتماعی بود.

روش کار: پژوهش حاضر از نوع مطالعات همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی دانشجویان پسر دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید باهنر بیرجند در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بود که از میان آنان ۲۶۰ نفر به‌روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و به‌صورت اینترنتی در پژوهش شرکت کردند و به پرسش‌نامه‌های هوش معنوی کینگ، هوش اجتماعی سیلورا و همکاران و تاب‌آوری کونور و دیویدسون پاسخ دادند. برای تحلیل داده‌ها از آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه استفاده شد. در این پژوهش همه موارد اخلاقی رعایت شده است و مؤلفان مقاله تضاد منافی گزارش نکرده‌اند.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که رابطه مستقیم و معنی‌داری بین هوش معنوی ($r=0/572$) و هوش اجتماعی ($r=0/633$) با تاب‌آوری وجود داشت ($P<0/01$). علاوه‌براین، مؤلفه‌های هوش معنوی شامل تفکر وجودی-انتقادی ($\beta=0/209$ و $P<0/01$)، ارائه معنای شخصی ($\beta=0/260$ و $P<0/01$)، آگاهی متعالی ($\beta=0/319$ و $P<0/01$) و توسعه حالت هوشیاری ($\beta=0/108$ و $P<0/01$) و مؤلفه‌های هوش اجتماعی شامل پردازش اطلاعات اجتماعی ($\beta=0/353$ و $P<0/01$)، آگاهی اجتماعی ($\beta=0/259$ و $P<0/01$) و مهارت‌های اجتماعی ($\beta=0/205$ و $P<0/01$) به‌صورت مثبت تاب‌آوری را پیش‌بینی کردند.

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های پژوهش، ایجاد و گسترش برنامه‌هایی در جهت تقویت هوش معنوی و اجتماعی به‌منظور افزایش سطح تاب‌آوری دانشجویان توصیه می‌شود.

استناد مقاله به این صورت است:

Solimany E, Pakandish Sh, Mohammadifakhr A, Salmabadi M. Predicting the Resilience of Students during the Corona Pandemic based on the Components of Spiritual and Social Intelligence. Journal of Pizhūhish dar dīn va salāmat. 2022;8(Supplement): 10-22. <https://doi.org/10.22037/jrrh.v8i-.34794>

مقدمه

بیماری ویروس کرونا (کووید-۱۹)^۱ که از اواخر سال ۲۰۱۹ آغاز گردیده، گسترش جهانی آن به صورت یک همه‌گیری موجب وحشت در بین عموم مردم شده است (۱). در بیشتر موارد، بیماری کووید ۱۹ با تب و علائم تنفسی مانند سرفه، تنگی نفس و ارتشاح ریوی دوطرفه تظاهر پیدا می‌کند؛ ولی مطالعات متعددی بروز علائم گوارشی (مانند اسهال، تهوع، استفراغ، بی‌اشتهایی و درد شکمی) را نیز گزارش کرده‌اند (۲). جوامع راه‌های مختلفی چون استفاده از وسایل محافظت مانند ماسک و دستکش، ردیابی فرد ناقل، رعایت بهداشت شخصی، فاصله‌گذاری اجتماعی، ماندن در خانه و خودقرنطینگی را به منظور حفظ سلامتی خود به کار برده‌اند (۳). همان‌طور که بسیاری از نظریه‌ها نشان می‌دهد، این بیماری نه تنها سلامت جسمی افراد را تهدید می‌کند، بلکه بر ابعاد دیگر سلامت افراد به‌ویژه از نظر احساسات و شناخت نیز تأثیر می‌گذارد. بنابراین، عواقب شیوع بیماری بر همه جنبه‌های زندگی انسان تأثیر داشته است (۴). مردم بعد از اعلام کووید ۱۹ احساسات منفی بیشتر (استرس، اضطراب، افسردگی و عصبانیت) و احساسات مثبت کمتری (خوشبختی) نشان داده‌اند؛ یعنی مردم احساسات منفی بیشتری را برای محافظت از خود ایجاد کرده‌اند (۵).

در جهت بهبود وضعیت روان‌شناختی ناشی از شیوع بیماری کرونا، متغیرهای روان‌شناختی سودمندی همچون تاب‌آوری^۲ می‌توانند نقش سازگاران ایفا کنند (۶)؛ زیرا وجود ویژگی تاب‌آوری در افراد می‌تواند یکی از متغیرهای مؤثر در کاهش استرس و اضطراب ناشی از بحران کرونا باشد (۷). تاب‌آوری به معنای توانایی و تعامل مثبت و موفقیت‌آمیز با محیط است که نقش بسیار مهمی در رویارویی با تنیدگی‌ها و تهدیدهای زندگی و اثرات نامطلوب آن دارد (۸). تاب‌آوری نوعی سازوکار سازگاری مثبت را در فرد ایجاد می‌کند که سبب بهره‌گیری از عوامل گوناگون فردی و اجتماعی به عنوان عوامل محافظتی در کاهش عوامل خطرآفرین در فرد می‌شود. تاب‌آوری سبب می‌شود افراد در شرایط دشوار مانند ابتلا به بیماری همانند کرونا، با وجود عوامل خطر از ظرفیت‌های موجود خود در دستیابی به موفقیت و گذر از سختی و رشد زندگی فردی استفاده کنند و از این چالش‌ها و آزمون‌ها

به عنوان فرصتی برای توانمند کردن خود بهره گیرند و از آنها سربلند بیرون آیند (۹).

فراهم نمودن عوامل حمایتی مانند هوش معنوی می‌تواند به افزایش روحیه تاب‌آوری افراد و کنار آمدن آسان‌تر آنان در برابر مشکلات منجر گردد (۱۰). هوش معنوی که مفهومی نوظهور محسوب می‌شود عنصر کلیدی در رویارویی با چالش‌های استرس‌زای امروزی در همه افراد است که فرد به واسطه آن منشأ پنهان عشق و شادی را در استرس‌ها و آشفتگی‌های زندگی پیدا می‌کند (۱۱). همچنین نوعی سازگاری و انطباق و رفتار حل مشکل است که به فرد در هماهنگی محیطی و انسجام و یکپارچگی داخلی و خارجی و سازگاری با محیط کار کمک می‌کند (۱۲). هوش معنوی شامل تفکر وجودی-انتقادی، ایجاد معناهای شخصی، آگاهی متعالی و بسط هوشیاری است (۱۳). هوش معنوی موجب ایجاد معنی و هدف برای زندگی می‌شود و افراد دارای این ویژگی در زمان بحران بهتر با شرایط کنار می‌آیند چون با داشتن امید به خدا آشفتگی روانی کمتری را تجربه می‌نمایند؛ همچنین، هوش معنوی می‌تواند ادراک ما را از وقایع شکل و سازمان دهد و نه تنها در سلامت تأثیر دارد، بلکه در تجارب سخت زندگی مثل غم یا فقدان مفید واقع می‌شود و در بهزیستی فرد نیز مؤثر است (۱۴). پژوهش‌ها از ارتباط مثبت بین تمام ابعاد هوش معنوی با تاب‌آوری دانشجویان ایلام (۱۵)، رابطه مثبت و معنی‌دار هوش معنوی با تاب‌آوری دانشجویان دختر و پسر دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه (۱۶)، نقش هوش معنوی در پیش‌بینی‌پذیری میزان تاب‌آوری دانشجویان و دین‌پژوهان (۱۷) حکایت دارد.

یکی از متغیرهایی که می‌تواند با میزان تاب‌آوری دانشجویان ارتباط داشته باشد و در ادبیات پژوهشی کمتر به آن پرداخته شده، هوش اجتماعی^۳ است. افراد در موقعیت‌های اجتماعی به دلیل تفاوت‌های فردی یکسان عمل نمی‌کنند و این تفاوت‌های فردی در ادبیات روان‌شناسی به هوش اجتماعی اشاره دارد (۱۸). هوش اجتماعی عبارت است از توانایی برقراری روابط بین فردی در گروه و همکاری با دیگران، استفاده از توان ذهن و جسم برای برقراری ارتباط با دیگران و درک بهتر آنان، رشد و توسعه روابط بین فردی و رفتار دوستانه با دیگران (۱۹). هوش اجتماعی توانایی درک و اداره دیگران است که سبب عملکرد خردمندانه در ارتباطات انسانی می‌گردد. به بیانی دیگر، موجب ارتباط بهینه با دیگران، کنترل

^۱ COVID-19

^۲ Resilience

^۳ Social intelligence

مجله پژوهش در دین و سلامت

دوره ۸، ویژه‌نامه، پاییز ۱۴۰۱

تردد هنگام جدی‌شدن خطر کرونا در ایران انتخاب شد) به‌صورت گسترده توزیع شد. شرکت‌کنندگان اجازه داشتند هر زمان که مایل باشند از پژوهش خارج شوند. همچنین همه شرکت‌کنندگان در جریان روند پژوهش از جمله اهداف پژوهش بودند و به آنان اعلام شده بود که اطلاعاتشان محرمانه نگاه داشته خواهد شد.

پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل تمامی دانشجویان پسر دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید باهنر بیرجند (۸۰۰ نفر) در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بود. بر اساس جدول گرجسی و مورگان^۱ (۲۵) تعداد ۲۶۰ نفر که داوطلب مشارکت در پژوهش بودند به‌روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و به‌صورت اینترنتی در بازه زمانی بهمن و اسفند ۱۳۹۹ در پژوهش شرکت کردند. ملاک‌های ورود شامل رضایت آگاهانه جهت شرکت در مطالعه، محدوده سنی ۱۹ تا ۲۲ و تمایل به شرکت در پژوهش بود و ملاک‌های خروج شامل نارضایتی برای شرکت در پژوهش، ناقص‌بودن و مخدوش‌بودن پرسش‌نامه بود. ابزارهای گردآوری اطلاعات شامل پرسش‌نامه‌های زیر بود:

۱) **مقیاس هوش اجتماعی:** سیلورا^۲ و همکاران این مقیاس ۲۱ سؤال را در سال ۲۰۰۱ طراحی کرده‌اند که سه مؤلفه پردازش اطلاعات اجتماعی (سؤالات ۸-۱)، آگاهی اجتماعی (سؤالات ۱۵-۹) و مهارت‌های اجتماعی (سؤالات ۲۱-۱۶) را روی طیف لیکرت هفت‌درجه‌ای (کاملاً مخالفم = ۱ تا کاملاً موافقم = ۷) می‌سنجد؛ اما این شیوه نمره‌گذاری برای سؤالات ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۸، ۱۹، ۲۰ و ۲۱ معکوس است. دامنه نمرات بین ۲۱-۱۴۷ قرار دارد و نمرات بالاتر نشان‌دهنده هوش اجتماعی بالاتر است و بالعکس. سیلورا و همکاران نیز روایی محتوایی آن را تأیید و ضرایب پایایی به‌روش آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های پردازش اطلاعات اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی و آگاهی اجتماعی به‌ترتیب ۰/۸۱، ۰/۸۶ و ۰/۷۹ گزارش کرده‌اند (۲۱). در پژوهش رضایی، روایی صوری آن تأیید و ضرایب پایایی به‌روش آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های پردازش اطلاعات اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی و آگاهی اجتماعی به‌ترتیب ۰/۷۳، ۰/۶۴ و ۰/۶۶ به دست آمده است (۲۶).

۲) **مقیاس هوش معنوی:** کینگ^۳ این مقیاس ۲۴ سؤال

خود، تطابق و انگیزه برای زندگی می‌شود (۲۰). هوش اجتماعی را شامل ابعاد پردازش اطلاعات اجتماعی (تأکید بر توانایی درک و فهم و پیش‌بینی رفتار و احساسات)، مهارت اجتماعی (فرد توانایی ورود به موقعیت تازه را داشته باشد و بتواند زمان ورود به موقعیت‌های جدید، رفتار مناسب از خود نشان دهد) و آگاهی اجتماعی (آگاهانه عمل کردن در جریان‌های غیرمنتظره ناشی از رخدادها در موقعیت‌های اجتماعی) می‌دانند (۲۱). در پژوهش‌ها به نقش هوش اجتماعی در پیش‌بینی بهزیستی روان‌شناختی دانشجویان (۲۲)، هوش اجتماعی در پیش‌بینی تاب‌آوری والدین کودکان دارای ناتوانی یادگیری (۲۳) و رابطه بین هوش اجتماعی با سلامت اجتماعی در بین زنان شاغل در سازمان بهزیستی (۲۴) اشاره شده است.

در وضعیت پرمخاطره فعلی کرونا، شناسایی افراد مستعد اختلالات روان‌شناختی به‌ویژه دانشجویان که آینده‌سازان کشور محسوب می‌شوند و نقش عوامل محافظتی از جمله تاب‌آوری در ارتقای وضعیت روان‌شناختی ضروری است تا بتوان با راهکارهای مناسب روان‌شناختی سلامت و بهداشت این افراد را حفظ نمود. بنابراین، با توجه به نقش هوش معنوی در ارتقای وضعیت روان‌شناختی و از سویی کمکی که هوش اجتماعی به ما در درک بهتر و پیش‌بینی جنبه‌های مختلف زندگی و سازگاری افراد جامعه می‌کند و وجود خلأ پژوهشی در زمینه ارتباط متغیرهای مذکور در ایام کرونا در جامعه هدف که از جنبه‌های نوآورانه پژوهش حاضر است موجب شد تا مطالعه حاضر با هدف پیش‌بینی تاب‌آوری دانشجویان در ایام کرونا بر اساس مؤلفه‌های هوش معنوی و اجتماعی انجام شود و به دنبال پاسخ به این سؤال باشد که مؤلفه‌های هوش معنوی و اجتماعی به چه میزانی توانایی پیش‌بینی تاب‌آوری دانشجویان را در ایام کرونا دارند؟

روش کار

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: در این پژوهش تمامی اصول اخلاقی مرتبط از جمله محرمانه‌بودن پرسش‌نامه‌ها، رضایت آگاهانه شرکت‌کنندگان و اختیار خروج از پژوهش رعایت شده است. روش اجرای پژوهش بدین صورت بود که پرسش‌نامه‌ها به‌صورت برخط طراحی شد. پس از شناسایی راه‌های ارتباطی دانشجویان (تلگرام، واتساپ و صفحات اینستاگرامی)، پرسش‌نامه برخط (این روش به دلیل محدودیت

^۱) Krejcie & Morgan

^۲) Connor & Davidson

^۳) King

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه به‌شیوه هم‌زمان انجام شد.

یافته‌ها

بر اساس نتایج به‌دست‌آمده میانگین و انحراف معیار سنی افراد نمونه برابر با $20/4 \pm 3/47$ بود. از بین افراد نمونه ۸۰ نفر (۳۱ درصد) دانشجوی کارشناسی دبیری و ۱۸۰ نفر (۶۹ درصد) دانشجوی کارشناسی ابتدایی بودند. همچنین ۶۴ نفر متأهل (۲۴/۷ درصد) و ۱۹۶ نفر (۷۵/۳ درصد) مجرد بودند.

بر اساس نتایج جدول شماره ۱، ضرایب همبستگی محاسبه‌شده بین هوش معنوی و هوش اجتماعی با تاب‌آوری مثبت و در سطح آلفای ۰/۰۱ معنی‌دار بود ($P < 0/01$). بر این اساس نتیجه گرفته می‌شود که هوش معنوی و هوش اجتماعی با تاب‌آوری رابطه مستقیمی دارد و افرادی که هوش معنوی و هوش اجتماعی بالاتری دارند، از تاب‌آوری بیشتری برخوردارند.

به‌منظور پیش‌بینی تاب‌آوری از طریق متغیر هوش معنوی از آزمون رگرسیون چندگانه و برای بررسی استقلال باقی‌مانده‌ها از آماره دوربین-واتسون^۴ استفاده شد. مقدار آماره دوربین-واتسون برابر با ۱/۸۲۵ به دست آمد که با توجه به اینکه مقدار آن در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد می‌توان گفت پیش‌فرض استقلال باقی‌مانده‌ها رعایت شده است. طبیعی بودن توزیع نمرات نیز با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف^۵ بررسی شد که با توجه به معنی‌دار نبودن مقادیر به‌دست‌آمده فرض طبیعی بودن توزیع نمرات پذیرفته شد ($P < 0/05$). علاوه بر این، برای بررسی وجود هم‌خطی چندگانه بین متغیرهای پیش‌بین از شاخص‌های تحمل و عامل تورم واریانس (VIF) استفاده شد که با توجه به نتایج به‌دست‌آمده انحرافی از مفروضه هم‌خطی چندگانه مشاهده نشد.

مقدار F به‌دست‌آمده برای بررسی الگوی رگرسیونی برابر با ۵۵/۱۳۹ بود که در سطح آلفای کوچک‌تر از ۰/۰۱ معنی‌دار است و نشان می‌دهد که هوش معنوی می‌تواند تغییرات مربوط به تاب‌آوری را به‌خوبی تبیین نماید و نشان‌دهنده مناسب بودن الگوی رگرسیونی ارائه‌شده است.

را در سال ۲۰۰۸ طراحی کرده است که توانایی‌های هوش معنوی را در چهار بُعد اصلی شامل تفکر وجودی-انتقادی (۷ سؤال)، ارائه معنی شخصی (۵ سؤال)، آگاهی متعالی (۷ سؤال) و توسعه حالت هوشیاری و خودآگاهی (۵ سؤال) بر اساس مقیاس پنج‌گزینه‌ای لیکرت (کاملاً درست = ۱ تا کاملاً نادرست = ۵) ارزیابی می‌کند. مجموع سؤالات نمره کلی هوش معنوی را به دست می‌دهد که دامنه آن از صفر تا ۹۶ متغیر است و نمره بالا نیز نشان‌دهنده هوش معنوی بیشتر است. کینگ ضریب آلفای کرونباخ این پرسش‌نامه را ۰/۹۲، میانگین همبستگی بین سؤالات پرسش‌نامه را ۰/۳۴، پایایی دومیه‌سازی را ۰/۹۱ و پایایی بازآزمایی در فاصله زمانی ۴ ماه را ۰/۸۹ گزارش کرده است. این پرسش‌نامه با مقیاس‌های روان‌شناختی نظیر پرسش‌نامه معنای زندگی، مقیاس رضایت از زندگی و مقیاس هوش هیجانی رابطه دارد که نشان‌دهنده اعتبار همگرایی آن است (۱۳). در ایران رقیبی و همکاران در مطالعه خود روایی محتوایی و صوری آن را تأیید و پایایی را به‌روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ و به‌روش بازآزمایی در فاصله زمانی دو هفته ۰/۶۷ گزارش کرده‌اند (۲۷).

۳) **مقیاس تاب‌آوری:** کونور و دیویدسون^۱ این پرسش‌نامه ۲۵ سؤالی را در سال ۲۰۰۳ طراحی کرده‌اند که پنج مؤلفه تصور از شایستگی فردی (۲۵، ۲۴، ۲۳، ۱۷، ۱۶، ۱۲، ۱۱ و ۱۰)، اعتماد به‌غرایز فردی (۲۰، ۱۹، ۱۸، ۱۵، ۱۴، ۷ و ۶)، تحمل عاطفه منفی (۸، ۵، ۴، ۲ و ۱)، گواه (۲۲، ۲۱ و ۱۳) و تأثیرات معنوی (۹ و ۳) را در یک مقیاس لیکرت بین ۰ (کاملاً نادرست) تا ۴ (همیشه درست) می‌سنجد و یک نمره کلی از تاب‌آوری می‌دهد. دامنه نمرات بین صفر تا ۱۰۰ است که نمرات بالاتر نشان‌دهنده تاب‌آوری بیشتر است. کونور و دیویدسون پایایی آزمون-بازآزمون این پرسش‌نامه را ۰/۸۷ گزارش کرده‌اند. روایی همگرایی این پرسش‌نامه با استفاده از پرسش‌نامه سرسختی کوباسا^۲ ۰/۸۳ به دست آمده است (۲۸). در مطالعه کیهانی و همکاران، نتایج ضرایب همبستگی روایی هم‌زمان از همبستگی منفی و معنادار تاب‌آوری و پرخاشگری و همبستگی مثبت و معنادار با خودکارآمدی و رضایت از زندگی حکایت دارد. همچنین به‌منظور محاسبه پایایی، مقدار آلفای کرونباخ و دومیه‌سازی اسپیرمن-براون^۳ به‌ترتیب ۰/۶۶۹ و ۰/۶۶۵ به دست آمده است (۲۹).

^۱) Silvera

^۲) Kubasa Hardiness Questionnaire

^۳) Spearman- Brown

^۴) Durbin-Watson Test

^۵) Kolmogorov-Smirnov test

جدول ۱) ماتریس ضرایب همبستگی بین هوش معنوی و هوش اجتماعی با تاب‌آوری

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱) تفکر وجودی-انتقادی	۱									
۲) ارائه معنای شخصی	۰/۵۳۹**	۱								
۳) آگاهی متعالی	۰/۴۵۵**	۰/۴۹۰**	۱							
۴) توسعه حالت هوشیاری	۰/۱۷۰**	۰/۱۳۷*	۰/۲۶۸**	۱						
۵) هوش معنوی	۰/۷۵۱**	۰/۷۵۴**	۰/۷۷۱**	۰/۵۷۲**	۱					
۶) پردازش اطلاعات اجتماعی	۰/۴۹۸**	۰/۵۱۴**	۰/۴۷۹**	۰/۲۴۶**	۰/۶۰۷**	۱				
۷) آگاهی اجتماعی	۰/۲۱۷**	۰/۱۷۵**	۰/۱۹۱**	۰/۳۲۷**	۰/۳۲۴**	۰/۳۰۶**	۱			
۸) مهارت‌های اجتماعی	۰/۴۳۸**	۰/۵۱۲**	۰/۶۰۶**	۰/۲۹۶**	۰/۶۴۸**	۰/۶۰۸**	۰/۳۱۴**	۱		
۹) هوش اجتماعی	۰/۵۰۹**	۰/۵۴۱**	۰/۵۷۷**	۰/۳۵۹**	۰/۶۹۶**	۰/۸۴۷**	۰/۶۰۱**	۰/۸۶۹**	۱	
۱۰) تاب‌آوری	۰/۵۱۳**	۰/۵۴۳**	۰/۵۷۱**	۰/۲۶۵**	۰/۶۶۱**	۰/۵۵۷**	۰/۴۳۲**	۰/۵۰۱**	۰/۶۳۳**	۱
میانگین	۲۱/۷۴	۱۷/۹۵	۲۳/۱۲	۱۵/۵۵	۷۸/۳۵	۲۸/۹۸	۲۴/۱۳	۲۰/۴۷	۷۳/۵۸	۷۷/۴۸
انحراف معیار	۳/۰۵۰	۳/۱۲۴	۳/۰۶۸	۳/۳۳۵	۸/۹۱۹	۴/۰۶۰	۲/۷۶۹	۴/۵۰۹	۹/۰۲۵	۱۴/۱۳۶

P=۰/۰۵* P=۰/۰۱**

جدول ۲) نتایج تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی تاب‌آوری بر اساس متغیر هوش معنوی

P-value	مقدار F	R	مجدور R تعدیل شده	P-value	t	ضرایب	
						استاندارد نشده	استاندارد شده
Beta	B	خطای استاندارد					
ثابت	-۵/۸۰۶	۵/۸۳۹			-۰/۹۹۴		
تفکر وجودی-انتقادی	۰/۹۶۸	۰/۲۶۰	۰/۲۰۹	۳/۷۱۹	<۰/۰۱		
ارائه معنای شخصی	۱/۱۷۴	۰/۲۵۹	۰/۲۶۰	۴/۵۳۲	<۰/۰۱		
آگاهی متعالی	۱/۴۷۲	۰/۲۵۵	۰/۳۱۹	۵/۷۶۳	<۰/۰۱		
توسعه حالت هوشیاری	۰/۴۵۸	۰/۲۰۱	۰/۱۰۸	۲/۲۷۷	<۰/۰۵		

با توجه به نتایج جدول شماره ۲، ضریب همبستگی چندگانه بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته برابر با ۰/۶۷۷ بود. همچنین مقدار مجذور R تعدیل‌شده برابر با ۰/۴۵۱ بود که نشان می‌دهد هوش معنوی ۴۵/۱ درصد از واریانس تاب‌آوری را تبیین نموده است. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده مؤلفه‌های هوش معنوی شامل تفکر وجودی-انتقادی ($P < ۰/۰۱$ و $\beta = ۰/۲۰۹$)، ارائه معنای شخصی ($P < ۰/۰۱$ و $\beta = ۰/۲۶۰$)، آگاهی متعالی ($P < ۰/۰۱$ و $\beta = ۰/۳۱۹$) و توسعه حالت هوشیاری ($P < ۰/۰۵$ و $\beta = ۰/۱۰۸$) به‌صورت مثبت تاب‌آوری را پیش‌بینی کردند.

به‌منظور پیش‌بینی تاب‌آوری از طریق متغیر هوش اجتماعی از آزمون رگرسیون چندگانه استفاده شد. برای بررسی استقلال باقی‌مانده‌ها از آماره دوربین-واتسون استفاده شد. مقدار آماره دوربین-واتسون برابر با ۱/۹۰۴ به دست آمد

که با توجه به اینکه مقدار آن در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد می‌توان گفت پیش‌فرض استقلال باقی‌مانده‌ها رعایت شده است. طبیعی‌بودن توزیع نمرات با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف بررسی شد که با توجه به معنی‌دارنبودن مقادیر به‌دست‌آمده فرض طبیعی‌بودن توزیع نمرات پذیرفته شد ($P < ۰/۰۵$). برای بررسی وجود هم‌خطی چندگانه بین متغیرهای پیش‌بین از شاخص‌های تحمل و عامل تورم واریانس (VIF) استفاده شد که با توجه به نتایج به‌دست‌آمده انحرافی از مفروضه هم‌خطی چندگانه مشاهده نشد. مقدار F به‌دست‌آمده برای بررسی الگوی رگرسیونی برابر با ۶۰/۸۱۵ بود که در سطح آلفای کوچک‌تر از ۰/۰۱ معنی‌دار است و نشان می‌دهد هوش اجتماعی می‌تواند تغییرات مربوط به تاب‌آوری را به‌خوبی تبیین نماید و نشان‌دهنده مناسب‌بودن الگوی رگرسیونی ارائه‌شده است.

جدول ۳) نتایج تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی تاب‌آوری بر اساس متغیر هوش اجتماعی

P-value	مقدار F	R مجذور تعدیل شده	R	P-value	t	ضرایب استاندارد نشده	
						Beta	B
۰/۰۱	۶۰/۸۱۵	۰/۴۰۵	۰/۶۴۱	>۰/۰۵	-۰/۴۸۶	۶/۷۰۹	-۳/۲۶۲
				<۰/۰۱	۵/۸۴۲	۰/۳۵۳	۱/۲۳۱
				<۰/۰۱	۵/۱۲۰	۰/۲۵۹	۱/۳۲۳
				<۰/۰۱	۳/۳۷۶	۰/۲۰۵	۰/۶۴۲

یافته فوق می‌توان گفت افراد دارای هوش معنوی بالا فرایندی را پشت سر می‌گذارند که یکی از محورهای اصلی آن شناخت درست از خدا و داشتن هدف و معنا در زندگی است و داشتن معنا و هدف در زندگی مقدمه‌ای بر تاب‌آوری و سازگاری با مشکلات است؛ چنانچه فرد دارای سطح هوش معنوی بیشتری باشد، به تبع آن معنایی که به خود و جهان اطرافش می‌دهد توأم با احساس ارزشمندی و هدفمندی است (۱۴)؛ بنابراین، سختی‌ها را تحمل می‌کند و تاب‌آوری بیشتری از خود نشان می‌دهد. زوهار و مارشال^۱ بیان می‌کنند که هوش معنوی موجب می‌شود فرد از رویدادها و حوادث زندگی بینش عمیق کسب کند، از سختی‌های زندگی نهراسد، با صبر و تعمق با آنها رویارویی کند و راه‌حل‌های منطقی برای آنها بیابد. از این رو، می‌توان اذعان نمود که هوش معنوی قدرت انعطاف‌پذیری و خودآگاهی فرد را افزایش می‌شود؛ به‌طوری که در برابر مشکلات و سختی‌های زندگی بردباری و صبوری بیشتری از خود نشان می‌دهد (۳۰). در تبیینی دیگر می‌توان گفت افرادی که هوش معنوی بالاتری دارند دارای باور منسجم هستند که این باور موجب ایجاد معنا در زندگی و امید به آینده می‌گردد؛ به‌طوری که به ناملایمات و فشارهای روانی که در زندگی رخ می‌دهد معنا می‌دهند و به زندگی امیدوار و خوش‌بین‌اند. از سوی دیگر، این افراد از حمایت‌های معنوی بالاتری برخوردارند و همچنین سبک زندگی سالم‌تری دارند که همه این عوامل دلیلی بر میزان تاب‌آوری بیشتر این افراد در برابر سختی‌ها و فشارهای زندگی است (۳۱).

دیگر یافته پژوهش نشان داد که رابطه بین هوش اجتماعی و مؤلفه‌های آن با تاب‌آوری مثبت و معنادار بود. همچنین، مؤلفه‌های هوش اجتماعی شامل پردازش اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی نیز ۴۰/۵ درصد از واریانس تاب‌آوری را به‌صورت مثبت پیش‌بینی کرد.

با توجه به نتایج جدول شماره ۳، ضریب همبستگی چندگانه بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته برابر با ۰/۶۴۱ بود. همچنین مقدار مجذور R تعدیل‌شده برابر با ۰/۴۰۵ بود که نشان می‌دهد هوش اجتماعی ۴۰/۵ درصد از واریانس تاب‌آوری را تبیین کرده است. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، مؤلفه‌های هوش اجتماعی شامل پردازش اطلاعات اجتماعی ($P < ۰/۰۱$ و $\beta = ۰/۳۵۳$)، آگاهی اجتماعی ($P < ۰/۰۱$ و $\beta = ۰/۲۵۹$) و مهارت‌های اجتماعی ($P < ۰/۰۱$ و $\beta = ۰/۲۰۵$) به‌صورت مثبت تاب‌آوری را پیش‌بینی کردند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف مطالعه حاضر پیش‌بینی تاب‌آوری دانشجویان در ایام کرونا بر اساس مؤلفه‌های هوش معنوی و اجتماعی بود. اولین یافته پژوهش نشان داد رابطه بین هوش معنوی و مؤلفه‌های آن با تاب‌آوری مثبت و معنادار بود. همچنین مؤلفه‌های هوش معنوی شامل تفکر وجودی-انتقادی، ارائه معنای شخصی، آگاهی متعالی و توسعه حالت هوشیاری نیز ۴۵/۱ درصد از واریانس تاب‌آوری را به‌صورت مثبت پیش‌بینی کردند. از این یافته این‌گونه می‌توان استنباط کرد که افرادی که هوش معنوی بالاتری دارند از تاب‌آوری بیشتری برخوردارند. یافته فوق با نتایج مطالعات پیشین در این زمینه همسو است. برای نمونه یافته‌های پژوهش مرعشی و همکاران نشان می‌دهد که ارتباط مثبتی بین تمام ابعاد هوش معنوی با تاب‌آوری وجود دارد و فراهم‌نمودن عوامل حمایتی (مانند مذهب و معنویت) به‌منظور افزایش هوش معنوی افراد می‌تواند به افزایش تاب‌آوری آنان منجر گردد (۱۵). مطالعه حمید و همکاران نیز نشان داده است که رابطه مثبت معناداری بین هوش معنوی و تاب‌آوری وجود دارد (۱۶). پژوهشی دیگر درباره دانشجویان دین‌پروان نشان داده است که هوش معنوی می‌تواند نقش مؤثری در میزان تاب‌آوری افراد داشته باشد (۱۷). در تبیین

^۱ Zohar and Marshall

کنترل‌نکردن متغیرهای جمعیت‌شناختی از جمله سن و جنس بود؛ از این‌رو، در تعمیم نتایج به دیگر جوامع و گروه دختران باید جانب احتیاط رعایت گردد.

پیشنهادهای پژوهش

پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی نقش عوامل تعدیل‌کننده همچون سن، وضعیت اقتصادی، تأهل و جنسیت در قالب معادلات ساختاری بررسی شود. با توجه به اکتسابی بودن هوش معنوی و هوش اجتماعی پیشنهاد می‌گردد که مدیران و مراکز مشاوره دانشگاه‌ها موانع کسب هوش معنوی و هوش اجتماعی را شناسایی کنند و آنها را از میان بردارند و شرایط را برای رشد آنها فراهم کنند و با برگزاری کلاس‌های آموزشی مرتبط در این زمینه و با آموزش راه‌های عملی تقویت هوش معنوی و هوش اجتماعی، به قابلیت‌های دانشجویان و کارکنان بیفزایند و در جهت ارتقای تاب‌آوری و بهداشت روان آنان گام بردارند. درمجموع یافته‌های پژوهش حاضر اطلاعات مهمی برای افراد متصدیان نظام آموزشی و مراکز مشاوره فراهم می‌آورد تا افراد از طریق پرورش هوش معنوی و اجتماعی در مواجهه با مشکلات و تنش‌های زندگی سازگاری بهتری را به دست بیاورند.

قردانی

مؤلفان مقاله از تمامی دانشجویانی که در تکمیل پرسش‌نامه‌ها یاری‌گشان بوده‌اند، صمیمانه سپاسگزاری می‌نمایند.

ملاحظات اخلاقی

بنا بر اظهار مؤلفان مقاله، کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه علوم پزشکی بیرجند این پژوهش را با کد اخلاق IR.BUMS.REC.1399.429 تأیید کرده است.

حامی مالی

بنا بر اظهار مؤلفان مقاله، پژوهش حاضر هیچ کمک مالی از سازمان خاصی دریافت نکرده؛ و با حمایت معنوی دانشگاه فرهنگیان انجام شده است.

تضاد منافع

مؤلفان مقاله هیچ‌گونه تضاد منافی درباره این پژوهش گزارش نکرده‌اند.

بنابراین، می‌توان گفت افراد دارای هوش اجتماعی بالاتر از تاب‌آوری بیشتری برخوردارند. این یافته پژوهش با نتایج مطالعات پیشین همسو است. برای نمونه مطالعه رجبی و ولدبگی درباره دانشجویان نشان داده است که بین انواع هوش‌های اجتماعی، هیجانی و معنوی با بهزیستی روان‌شناختی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره نشان داد که هوش اجتماعی قابلیت پیش‌بینی بهزیستی روان‌شناختی را ندارد (۲۲). نتایج رگرسیون چندگانه پژوهش نریمانی و غفاری نشان داده است که متغیر هوش اجتماعی و خرده‌مقیاس‌های هوش اخلاقی در تبیین تاب‌آوری والدین دارای کودکان با ناتوانی یادگیری ۴۱/۴ درصد سهم دارد (۲۳). بنابراین، می‌توان گفت که هوش اجتماعی عبارت از توانایی درک و فهم دیگران و ایجاد ارتباط با آنان است. افراد توانمند به هوش اجتماعی عزت نفس بالایی دارند، به راحتی با اطرافیان رابطه برقرار می‌کنند و ارتباط بهتر و مناسب با اطرافیان دارند و دارای سطح‌های بالای توانایی اجتماعی در رویارویی با مشکلات زندگی هستند؛ زیرا افراد توانمند به هوش اجتماعی به احتمال بیشتری حمایت دیگران را جست‌وجو می‌کنند و در این امر موفق هستند که خود این عامل هم می‌تواند در سازگاری با موقعیت‌های تنش‌زا کمک‌کننده باشد (۳۲) و میزان تحمل فشار روانی و تاب‌آوری افراد را افزایش دهد.

یکی از نقاط قوت این پژوهش بررسی ارتباطی متغیرها در شرایط زمینه‌ای خاص است. پاسخ ارتباطی متغیرها در شرایط بحرانی همچون کرونا به کاربرد متغیرهای مطروحه جهت تعیین‌کننده‌ای می‌بخشد و تکلیف مشخصی را برای برنامه‌ریزان حوزه سلامت در زمینه پیشگیری و درمان معین می‌نماید. از دیگر نقاط قوت پژوهش، بررسی هوش معنوی در شرایط خاص و بحرانی کرونا است. نتیجه اغلب مطالعات حاکی از تأثیر و نقش هوش معنوی و سایر متغیرهای مربوط به معنویت بر سلامت کلی و سلامت اختصاصی انسان در همه ابعاد است، اما کمتر نقش آنها در انسان در شرایط خاص بررسی شده است؛ و هنوز در پژوهش‌ها نقش مؤلفه‌هایی همچون هوش معنوی و معنویت در شرایط بسیار بحرانی همچون کرونا بررسی مکفی نشده است.

محدودیت‌های پژوهش

از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر محدودبودن دامنه تحقیق به دانشجویان پسر، شیوه نمونه‌گیری اینترنتی و دوره ۸، ویژه‌نامه، پاییز ۱۴۰۱

مشارکت مؤلفان

نگارش متن اصلی مقاله: مؤلف اول، تحلیلگر آماری: مؤلف دوم،
نگارش بحث و نتیجه‌گیری: مؤلف سوم و مؤلف مسئول مقاله و
ویراستار علمی: مؤلف چهارم.

References

- K. Effectiveness of the use of spiritual intelligence in women academic leadership practice. *International Journal of Educational Management*. 2017;3(2):160-78.
12. Molaei B, Nadrmohammadi M, Molavi P, Azarkolah A, Sharei AS, Alizadehgoradel J. The role of spiritual intelligence and life satisfaction in the mental health. *Iranian Journal of Nursing Research*. 2021;15(6):47-55. (Full Text in Persian)
13. King D. Personal meaning production as a component of spiritual intelligence. *International Journal of Existential Psychology and Psychotherapy*. 2010;3(1):1-5.
14. Sim TN, Loh BS. Attachment to God: Measurement and dynamics. *Journal of Social and Personal relationships*. 2003;20(3):373-89.
15. Marashi SA, Mirzaei F, Mehrabian T. The Relationship of Spiritual Intelligence and Problem-solving Styles with Resiliency among University Students. *Ravanshenasi Va Din*. 2017;10(3):137-46. (Full Text in Persian)
16. Hamid N, Keikhosravani M, Babamiri M, Dehghani M. The relationship between mental health, spiritual intelligence with resiliency in student of Kermanshah University of Medical Sciences. *Jentashapir Journal of Cellular and Molecular Biology*. 2012;3(12):331-8. (Full Text in Persian)
17. Seddighi Arfaei F, Yazdkhasty A, Nadi Ravandi M. Resiliency Rate Predictability Based on Spiritual Intelligence among Students and Religion Researchers. *Iranian Journal of Culture in the Islamic University*. 2014;4(12):353-72. (Full Text in Persian)
18. Riggio R. What is social intelligence? Why does it matter. *Psychology Today* June. 2014;3:2014.
19. Buzan T. The power of spiritual intelligence: 10 ways to tap into your spiritual genius: HarperCollins UK; 2012.
20. Rahimi H, Eftekhari HS. A study of social intelligence in students at Kashan University of Medical Sciences during year 2015. *Journal of Nursing Education*. 2016;5(3):41-6. (Full Text in Persian)
21. Silvera D, Martinussen M, Dahl TI. The Tromsø Social Intelligence Scale, a self-report measure of social intelligence. *Scandinavian journal of psychology*. 2001;42(4):313-9.
22. Rajabi S, Valadbeigi P. Predicting psychological well-being on the basis of spiritual, emotional and social intelligences in Iranian's college students. *Frooyesh*. 2016;5(1):199-216. (Full Text in Persian)
23. Narimani M, Ghaffari M. The role of moral and social intelligence in predicting resiliency and quality of life in parents of children with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*. 2016;5(2):106-28. (Full Text in Persian)
24. Ajournalou M, Aghabakhshi HA. The relationship

1. Zhou P, Yang X-L, Wang X-G, Hu B, Zhang L, Zhang W, et al. A pneumonia outbreak associated with a new coronavirus of probable bat origin. *nature*. 2020;579(7798):270-3.
2. Mohammadi M, Rajabnia M, Abdehagh M. Gastrointestinal manifestations of COVID-19: a review article in adults. *Scientific Journal of Kurdistan University of Medical Sciences*. 2020;25(4):42-55. (Full Text in Persian)
3. Paul A, Sikdar D, Hossain MM, Amin MR, Deeba F, Mahanta J, et al. Knowledge, attitudes, and practices toward the novel coronavirus among Bangladeshis: Implications for mitigation measures. *PloS one*. 2020;15(9):e0238492.
4. Terrizzi Jr JA, Shook NJ, McDaniel MA. The behavioral immune system and social conservatism: A meta-analysis. *Evolution and Human Behavior*. 2013; 34(2):99-108.
5. Gritsenko V, Skugarevsky O, Konstantinov V, Khamenka N, Marinova T, Reznik A, et al. COVID 19 fear, stress, anxiety, and substance use among Russian and Belarusian university students. *International Journal of Mental Health and Addiction*. 2021; 19(6):2362-8.
6. Polizzi C, Lynn SJ, Perry A. Stress and coping in the time of COVID-19: Pathways to resilience and recovery. *Clinical Neuropsychiatry*. 2020;17(2):59-62.
7. Lupe SE, Keefer L, Szigethy E. Gaining resilience and reducing stress in the age of COVID-19. *Current opinion in gastroenterology*. 2020;36(4):295-303.
8. Masten AS, Barnes AJ. Resilience in Children: Developmental Perspectives. *Children*. 2018;5(7):98.
9. Karami N, Nazari S, Karami AA. Improving Community Resilience using Bamboo Emergency Sheltering in the Face of Disasters. *International Journal of Scientific Engineering and Technology*. 2020;4(10):494-7. (Full Text in Persian)
10. Rajabiyan dehziresh M, Heydari S. The relationship between spiritual intelligence and emotional intelligence and resilience, life satisfaction and mental health of the spouses. *Rooyesh*. 2020; 9 (5) :105-16. (Full Text in Persian)
11. Ramachandaran SD, Krauss SE, Hamzah A, Idris

between social intelligence and social health among women working in Karaj Welfare Organization in 2014. *Social Research*. 2017;9(35):124-46. (Full Text in Persian)

25. Krejcie RV, Morgan DW. Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement*. 1970;30(3):607-10.

26. Rezaie A. The Tromsø Social Intelligence Scale: Factorial Structure and Reliability of the Persian Version of Scale in the Students Population. *Journal of Modern Psychological Researches*. 2011;5(20):65-82. (Full Text in Persian)

27. Raghieb M, Ahmadi S, Siyadat A. An Analysis of the Level of Spiritual Intelligence of Isfahan University Students and Its Relationship with Demographic Characteristics. *Journal of Educational Psychology Studies*. 2009; 5(8):39-56. (Full Text in Persian)

28. Connor KM, Davidson JR. Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson resilience scale (CD-RISC). *Depression and anxiety*. 2003;18(2):76-82.

29. Keyhani M, Taghvaei D, Rajabi A, Amirpour B. Internal consistency and confirmatory factor analysis of the Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC) among nursing female. *Iranian journal of medical education*. 2015;14(10):857-65. (Full Text in Persian)

30. Carr A. *Positive Psychology, The science of Happiness and human Strengths*. Brunner-routledge. Tailor & francis group. Hove and New York; 2004.

31. Zohar D, Marshall I, Marshall I. *SQ: Connecting with our spiritual intelligence*: Bloomsbury Publishing USA; 2000.

32. Harriott SA. *The Relationship Between Emotional & Social Intelligence and Conflict Management Behavior in Leadership*. 2014